

Проект

вноситься народним депутатом України

Сергієм ВЛАСЕНКОМ (посв. № 170)

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку застосування застави»

Верховна Рада України **постановляє:**

I. Внести до Кримінального процесуального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 9 – 13, ст. 88 із наступними змінами) такі зміни:

1. Статтю 182 викласти у такій редакції:

«Стаття 182. Застава

1. Застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, або у передачі в заставу майна в порядку, встановленому цим Кодексом та Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків під умовою звернення застави в дохід держави в разі невиконання таких обов'язків.

Вибір форми внесення застави здійснюється підозрюваним, обвинуваченим або заставодавцем самостійно. Застава може бути внесена у грошовій формі, у формі майна або шляхом поєднання грошових коштів та майна.

Примушування будь-ким підозрюваного, обвинуваченого або заставодавця до внесення застави у певній формі не допускається.

Підозрюваний, обвинувачений або заставодавець має право самостійно визначити майно, вартість якого він бажає використати для забезпечення визначеного судом розміру застави, за умови відповідності такого майна вимогам цього Кодексу та інших законів України.

Наявність арешту на майні підозрюваного, обвинуваченого не позбавляє його права заявити про використання вартості такого майна для забезпечення застави. У такому разі вартість арештованого майна може бути зарахована до визначеного судом розміру застави незалежно від того, чи було накладено на це майно арешт у межах цього чи іншого кримінального провадження, за умови що

право власності на таке майно належить відповідно підозрюваному, обвинуваченому та вартість такого майна підтверджена відповідно до закону.

Можливість застосування застави щодо особи, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, може бути визначена в ухвалі слідчого судді, суду у випадках, передбачених частинами третьою або четвертою статті 183 цього Кодексу.

2. Застава може бути внесена підозрюваним, обвинуваченим або іншою фізичною чи юридичною особою, яка відповідно до вимог цього Кодексу є заставодавцем.

Заставодавцем не може бути юридична особа державної або комунальної власності або юридична особа, що фінансується з державного чи місцевого бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, або юридична особа, у статутному капіталі якої є частка державної чи комунальної власності, крім випадків, прямо передбачених законом.

3. При застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави підозрюваному, обвинуваченому під розписку роз'яснюються його обов'язки та наслідки їх невиконання, а заставодавцю під розписку роз'яснюються обов'язки із забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого та його явки за викликом, а також наслідки невиконання таких обов'язків.

У разі внесення застави згідно з ухвалою слідчого судді, суду щодо особи, стосовно якої раніше було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, передбачені цією частиною роз'яснення здійснюються уповноваженою службовою особою місця ув'язнення.

4. Розмір застави визначається слідчим суддею, судом з урахуванням обставин кримінального правопорушення, реального майнового та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, інших даних про його особу та ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу, з дотриманням вимог Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення.

Розмір застави має бути достатнім для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, відповідати принципу пропорційності та не може бути завідомо непомірним для підозрюваного, обвинуваченого.

5. Розмір застави визначається у межах, встановлених цим Кодексом та Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення.

Розмір застави не може перевищувати 25 відсотків сукупної вартості активів підозрюваного, обвинуваченого, визначеної відповідно до цієї статті та статті 182-1 цього Кодексу, якщо сторона обвинувачення доведе належність таких активів підозрюваному, обвинуваченому та їх вартість.

Слідчий суддя, суд не може визначити розмір застави, що перевищує встановлену цим Кодексом та відповідно до частини четвертої статті 182-1 цього Кодексу граничну межу, незалежно від обставин кримінального провадження, характеру та ступеня ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу, майнового стану підозрюваного, обвинуваченого та інших обставин.

6. Сукупна вартість активів для цілей визначення розміру застави визначається як загальна вартість активів, що належать підозрюваному,

обвинуваченому на праві власності або перебувають у його фактичному чи бенефіціарному володінні, якщо сторона обвинувачення доведе належність таких активів відповідній особі та їх вартість.

З метою визначення розміру застави, до сукупної вартості активів належать:

- 1) нерухоме майно, земельні ділянки та об'єкти незавершеного будівництва;
- 2) транспортні засоби;
- 3) грошові кошти, у тому числі кошти на банківських рахунках, електронних гаманцях та інших платіжних інструментах;
- 4) цінні папери, деривативи та інші фінансові інструменти;
- 5) корпоративні права, частки, акції та інші права участі в юридичних особах;
- 6) майнові права та права вимоги;
- 7) криптоактиви та інші цифрові активи, якщо їх вартість може бути визначена відповідно до законодавства.

Використання вартості арештованого майна як застави не припиняє та не змінює встановленого судом арешту такого майна, якщо інше прямо не визначено ухвалою слідчого судді, суду.

До сукупної вартості активів включаються активи, що знаходяться як на території, так і за межами України, якщо сторона обвинувачення доведе їх належність підозрюваному, обвинуваченому та їх вартість.

У разі перебування майна у спільній сумісній або спільній частковій власності до сукупної вартості активів включається лише вартість частки, яка належить підозрюваному, обвинуваченому, якщо інший розмір його частки не встановлений законом, договором або судовим рішенням.

Активи, щодо яких існують обтяження чи обмеження, у тому числі іпотека, застава, арешт, податкова застава або інші обмеження, враховуються при визначенні сукупної вартості активів з урахуванням вартості відповідних майнових зобов'язань та обмежень, які впливають на їх дійсну економічну вартість.

Активи, що перебувають у довірчій власності, номінальному володінні або оформлені на іншу особу, враховуються при визначенні сукупної вартості активів у разі доведення стороною обвинувачення фактичного або бенефіціарного володіння ними підозрюваним, обвинуваченим.

Майно, право на яке виникло у підозрюваного, обвинуваченого у порядку спадкування, враховується при визначенні сукупної вартості активів з моменту набуття ним права на спадщину відповідно до закону.

Вартість активів визначається з урахуванням їх ринкової вартості, ліквідності, наявних обтяжень, майнових зобов'язань та інших обставин, що об'єктивно впливають на їх дійсну економічну вартість, відповідно до законодавства та Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення.

Не включаються до сукупної вартості активів активи, належність яких підозрюваному, обвинуваченому або їх вартість не доведені стороною обвинувачення в установленому цим Кодексом порядку.

7. Реальний майновий стан підозрюваного, обвинуваченого для цілей визначення розміру застави визначається з урахуванням:

- 1) сукупної вартості належних йому активів;
- 2) його законних та фактичних доходів;
- 3) майнових зобов'язань, у тому числі кредитних, податкових та інших зобов'язань;
- 4) вартості майна, обтяженого правами третіх осіб;
- 5) ліквідності активів та можливості їх фактичного використання для внесення застави;
- 6) кількості осіб, які перебувають на його утриманні;
- 7) сімейного стану;
- 8) інших обставин, що об'єктивно впливають на фактичну фінансову спроможність особи виконати визначений судом розмір застави.

При визначенні реального майнового стану не враховуються як доступні для внесення застави активи, використання яких для цієї мети об'єктивно неможливе з причин, що не залежать від волі підозрюваного, обвинуваченого, якщо інше не встановлено слідчим суддею, судом з урахуванням правового режиму відповідного майна та мети накладення встановлених щодо нього обмежень.

Слідчий суддя, суд при визначенні розміру застави зобов'язаний встановити та оцінити реальний майновий стан підозрюваного, обвинуваченого та навести в ухвалі мотиви врахування відповідних обставин і їх впливу на визначений розмір застави.

8. При визначенні розміру застави слідчий суддя, суд враховує вартість майна, переданого як застава, якщо таке майно належить підозрюваному, обвинуваченому або заставодавцю на праві власності та може бути предметом застави відповідно до закону.

Вартість такого майна зараховується до визначеного розміру застави.

Якщо вартість майна, переданого в заставу, у тому числі майна, на яке накладено арешт та яке може бути використане як застава відповідно до цього Кодексу, є меншою за визначений судом розмір застави, різниця між вартістю такого майна та розміром застави вноситься у грошовій формі або шляхом надання іншого майна, вартість якого може бути врахована відповідно до Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення.

9. Майно, у тому числі майно, на яке накладено арешт, може бути передане в заставу лише за умови документального підтвердження права власності на нього, його вартості та відсутності встановлених законом перешкод для його використання як застави.

Вартість майна визначається відповідно до законодавства про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність з урахуванням положень Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення.

Не допускається передача в заставу майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення, а також майна, щодо якого існують правові обмеження, що унеможливають його використання як застави.

10. Майно, на яке накладено арешт у кримінальному провадженні, може бути використане як застава за умови, що мета та правовий режим накладеного арешту не перешкоджають використанню такого майна як застави, а також за умови дотримання вимог цього Кодексу.

Прийняття арештованого майна як застави не припиняє та не змінює накладений на нього арешт, крім випадків, прямо передбачених законом або рішенням суду, та не звільняє таке майно від обов'язку забезпечувати виконання відповідних процесуальних обов'язків.

Вартість арештованого майна, що входить до складу застави, визначається виходячи з його ринкової вартості, встановленої відповідно до законодавства про оцінку майна.

До складу застави може входити нерухоме та рухоме майно, грошові кошти, цінні папери, майнові права та інше майно, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення.

У разі якщо вартість арештованого майна повністю покриває визначений судом розмір застави, таке майно вважається достатнім забезпеченням застави.

Якщо вартість арештованого майна є меншою за визначений розмір застави, до складу застави включається його фактична вартість, а різниця підлягає внесенню у грошовій формі або шляхом надання іншого майна, вартість якого може бути врахована відповідно до Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення.

Вартість одного й того самого майна не може одночасно враховуватися у складі застави та використовуватися як забезпечення іншого процесуального обов'язку або іншого зобов'язання, якщо це може призвести до подвійного врахування його вартості.

11. Якщо вартість неподільного майна, переданого як застава, перевищує визначений слідчим суддею, судом розмір застави, таке майно може бути передане в заставу за умови, що його вартість враховується у розмірі застави в межах, визначених ухвалою слідчого судді, суду.

При цьому право власності на таке майно не переходить до держави до моменту звернення застави в дохід держави.

Порядок оцінки такого майна, його передачі в заставу, державної реєстрації відповідних прав та обтяжень, заміни або виключення зі складу застави, а також порядок його реалізації у разі звернення застави в дохід держави визначаються Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

12. Підозрюваний, обвинувачений, який не тримається під вартою, не пізніше п'яти днів з дня обрання запобіжного заходу у вигляді застави зобов'язаний внести кошти на відповідний рахунок або забезпечити внесення коштів заставодавцем чи передати майно в заставу та надати документ, що це підтверджує, слідчому, прокурору, суду.

У разі передачі майна в заставу виконання вимог щодо його оцінки, документального оформлення, державної реєстрації прав та обтяжень, якщо така реєстрація передбачена законом, здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом, іншими законами та Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення.

13. У випадках, передбачених частинами третьою або четвертою статті 183 цього Кодексу, підозрюваний, обвинувачений або заставодавець мають право у

будь-який момент внести заставу у розмірі, визначеному в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

У разі внесення застави майном підозрюваний, обвинувачений звільняється з-під варти після постановлення ухвали слідчого судді, суду про прийняття такого майна як застави та виконання встановлених законом і Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення вимог щодо передачі такого майна в заставу. Ухвала про прийняття майна як застави постановляється негайно, але не пізніше 24 годин з моменту отримання документів, що підтверджують виконання вимог застосування запобіжного заходу у вигляді застави.

14. У разі невиконання обов'язків заставодавцем, а також якщо підозрюваний, обвинувачений, будучи належним чином повідомлений, не з'явився за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи не повідомив про причини своєї неявки або порушив інші покладені на нього при застосуванні запобіжного заходу обов'язки, застава звертається в дохід держави.

Грошові кошти, внесені як застава, зараховуються до державного бюджету у порядку, встановленому законом.

Майно, передане як застава, у разі звернення застави в дохід держави підлягає реалізації у порядку, встановленому законом та Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення. Кошти, отримані від реалізації такого майна, після покриття витрат, пов'язаних з його реалізацією, зараховуються до державного бюджету в частині, що відповідає розміру застави.

Кошти, що залишилися після зарахування до державного бюджету суми, що відповідає розміру застави, підлягають поверненню заставодавцю.

Порядок реалізації майна, передачі його у власність держави, державної реєстрації відповідних прав, припинення або погашення обтяжень, розподілу коштів, отриманих від реалізації майна, та повернення заставодавцю коштів, що перевищують розмір застави, визначається законом та Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення.

15. Питання про звернення застави в дохід держави вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням прокурора або за власною ініціативою суду в судовому засіданні за участю підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця.

Неприбуття в судове засідання належним чином повідомлених осіб не перешкоджає проведенню судового засідання.

В ухвалі про звернення застави в дохід держави щодо майна зазначаються вид майна, його вартість, розмір застави, який забезпечується таким майном, порядок його реалізації та інші відомості, необхідні для виконання ухвали.

16. У разі звернення застави в дохід держави слідчий суддя, суд вирішує питання про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу з урахуванням положень частини сьомої статті 194 цього Кодексу.

17. Застава, яка не була звернена в дохід держави, повертається підозрюваному, обвинуваченому або заставодавцю після припинення дії цього запобіжного заходу.

Майно, передане як застава, повертається заставодавцю після припинення дії запобіжного заходу, якщо застава не була звернена в дохід держави, у порядку, встановленому цим Кодексом та Єдиною методикою визначення розміру застави та її внесення.

У разі наявності зареєстрованих обтяжень, пов'язаних із передачею майна в заставу, такі обтяження припиняються у порядку, встановленому законом.

18. При цьому застава, внесена підозрюваним, обвинуваченим, може бути повністю або частково звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень.

Застава, внесена заставодавцем, може бути звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень лише за його згодою.».

2. Доповнити новою статтею 182-1 у такій редакції:

«Стаття 182-1. Єдина методика визначення розміру застави та її внесення.

1. Порядок визначення розміру застави здійснюється на основі Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення (далі – Методика).

Методика є єдиною для застосування у кримінальних провадженнях незалежно від органу досудового розслідування, який здійснює досудове розслідування, органу прокуратури, який здійснює процесуальне керівництво, та категорії кримінального правопорушення.

Методика визначення розміру застави повинна передбачати, зокрема:

- 1) критерії оцінки реального майнового стану підозрюваного, обвинуваченого;
- 2) порядок визначення сукупної вартості активів;
- 3) критерії оцінки вартості рухомого та нерухомого майна;
- 4) порядок врахування корпоративних прав, цінних паперів, грошових коштів, майнових прав та інших активів;
- 5) порядок врахування майна, яке перебуває під арештом;
- 6) порядок врахування майна, що перебуває у спільній власності;
- 7) критерії оцінки ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу;
- 8) порядок застосування коригуючих коефіцієнтів залежно від тяжкості кримінального правопорушення, характеру ризиків та майнового стану особи;
- 9) порядок визначення розміру застави у випадках, коли її внесення здійснюється майном;
- 10) порядок документального підтвердження вартості активів.

Методика встановлює єдиний порядок та критерії визначення розміру застави, а також граничні розміри застави залежно від ступеня тяжкості кримінального правопорушення (для нетяжких, тяжких та особливо тяжких злочинів) з урахуванням характеру і обставин його вчинення, розміру заподіяної шкоди, наявності пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, наявності й характеру ризиків, передбачених кримінальним процесуальним законом, а також належності кримінального правопорушення до корупційних кримінальних правопорушень або його неналежності до таких правопорушень.

Методика визначає конкретні числові показники та граничні розміри застави залежно від категорії кримінального правопорушення і відповідно до визначених методикою критеріїв.

Під час визначення розміру застави слідчий суддя, суд зобов'язані керуватися положеннями Методики та визначати розмір застави в межах, установлених Методикою для відповідної категорії кримінального правопорушення.

Ухвала слідчого судді, суду про визначення розміру застави повинна містити обґрунтування застосування відповідних критеріїв Методики та мотиви визначення застави у конкретному розмірі.

Єдина методика визначення розміру застави та її внесення затверджується Генеральним прокурором після погодження з Міністром внутрішніх справ України, Головою Служби безпеки України, Директором Державного бюро розслідувань, Директором Бюро економічної безпеки України, Керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Пропозиції щодо змісту Методики подаються Генеральному прокурору зазначеними у цій частині посадовими особами.

Методика підлягає офіційному оприлюдненню на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора та на Єдиному вебпорталі відкритих даних.

Методика не може містити положень, які обмежують повноваження слідчого судді, суду щодо індивідуального визначення розміру застави відповідно до обставин конкретного кримінального провадження.

Застосування іншої Методики визначення розміру застави, крім Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення, затвердженої відповідно до цієї статті, не допускається.

Методика підлягає перегляду не рідше одного разу на три роки або раніше виключно у разі зміни законодавства.».

3. Частину третю статті 183 після абзацу першого доповнити абзацами такого змісту:

«В ухвалі слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою розмір застави визначається з урахуванням положень статей 182 та 182-1 цього Кодексу.

У разі застосування майнової застави в ухвалі зазначаються вид майна, його вартість, частка вартості майна, яка зараховується до розміру застави, та правовий режим такого майна.».

4. Частину четверту статті 202 після абзацу першого доповнити абзацом такого змісту:

«У разі внесення застави майном підозрюваний, обвинувачений звільняється з-під варти після набрання чинності рішенням про прийняття такого майна як застави.».

5. Частину п'яту статті 616 викласти у такій редакції «5. За клопотанням підозрюваного, обвинуваченого слідчий суддя, суд має право змінити запобіжний захід у вигляді застави на особисте зобов'язання, якщо підозрюваний, обвинувачений бажає використати кошти та/або майно, внесені як застава, повністю або частково, для передачі їх державі шляхом зарахування відповідних коштів до Державного бюджету України або передачі майна у власність держави.».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності через шість місяців з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Генеральному прокурору протягом п'яти місяців з дня набрання чинності цим Законом:

розробити та затвердити Єдину методику визначення розміру застави та її внесення;

забезпечити оприлюднення Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення.

3. Міністру внутрішніх справ України, Голові Служби безпеки України, Директору Державного бюро розслідувань, Директору Бюро економічної безпеки України та Керівнику Спеціалізованої антикорупційної прокуратури забезпечити подання на ім'я Генерального прокурора пропозицій до проекту Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення не пізніше двох місяців з дня, наступного за днем опублікування цього Закону. Інші державні органи, органи місцевого самоврядування, установи, організації та громадяни мають право подавати Генеральному прокурору пропозиції до проекту Єдиної методики визначення розміру застави та її внесення у порядку в строк, визначений цим пунктом.

4. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації положень цього Закону, зокрема щодо порядку внесення майна як застави, його оцінки, державної реєстрації прав та повернення майна після припинення дії застави.

5. Міністерству юстиції України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити нормативне врегулювання порядку державної реєстрації права спільної часткової власності держави та заставодавця на неподільне майно, передане як застава.

6. Положення цього Закону застосовуються до запобіжних заходів, обраних після дня набрання ним чинності.

7. Застава, визначена до набрання чинності цим Законом, застосовується відповідно до законодавства, що діяло на день її визначення, якщо інше не встановлено ухвалою слідчого судді, суду.

Голова

Верховної Ради України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Власенко Сергій Володимирович

Сертифікат: 04AF212836405D990400000062FE300091E5EA00

Дійсний до: 19.11.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
170д9/1-2026/201406 від 27.08.2026

2324294